

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Безсмертна К.В.

студентка;

Полівана В.В.

студентка,

Науковий керівник: Сєвідова І.О.

доктор економічних наук, професор,

Харківський національний університет внутрішніх справ

ШАХРАЙСТВО, ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Трансформація економіки України непомірно затягнена в часі, а в останні роки має місце економічна криза. В таких умовах загострюються протиріччя, які існують в економічних відносинах, та з'являються все нові загрози державній безпеці. Економічна безпека як фундамент національної безпеки набуває виключної актуальності [1, с. 6].

У зв'язку з цим економічна злочинність є ваговою частиною тіньової економіки, яка у свою чергу є першоджерелом і матеріальною основою для організованої злочинності. Слід погодитися з думкою багатьох вчених, які вважають, що тіньова економіка – це вся сукупність економічної діяльності, яка не враховується офіційною статистикою і не включається до валового національного продукту країни [2, с. 25].

Тіньова економіка багато в чому пов'язана з шахрайством, яке має економічну спрямованість. У сучасних умовах халяйнування в цій групі злочинів відбулися суттєві зміни. Якщо раніше, в умовах централізованої економіки, основними видами злочинів були розкрадання, вчинені службовими або матеріально-відповідальними особами, то тепер у структурі злочинних посягань переважають шахрайські дії щодо заволодіння матеріальними цінностями та грошовими коштами, які належать іншим юридичним і фізичним особам [3, с. 77-78]. Отже, шахрайство значно розширило свої межі та способи вчинення.

Шахрайство набуло поширення і характеризується зміною форм, видів і способів. Боротьба з цим видом злочинів є актуальною

проблемою в діяльності правоохоронних органів. Пояснюється це тим, що шахрайство традиційно має високу латентність – далеко не всі потерпілі звертаються до правоохоронних органів з заявами про вчинення відносно них шахрайських дій. З економічними перетвореннями в країні, розвитком ринкових відносин пов'язано проникнення шахрайства до сфери підприємницької діяльності: інвестиційної, довірчої, страхової, банківської [4, с. 50].

Чинний Кримінальний Кодекс України у ст. 190 трактує шахрайство як заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою; кримінально каране діяння, відповідальність за яке в Україні передбачена Кримінальним кодексом України [5, с. 212]. Згідно Закону «Про освіту» щодо визначення академічної доброчесності як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». Академічна доброчесність покликана боротися із: плагіатом як актом шахрайства в студентських роботах, дисертаціях, наукових статтях та монографіях; фабрикацією та фальсифікацією результатів наукових досліджень; обманом, списуванням, хабарництвом [6].

У сучасному світі змінюється та розвивається все. Разом із інноваціями видозмінюються і злочини. Зараз через еволюцію інтернет мережі способи шахрайства кардинально змінилися, вони розвинені на порядок вище за ті, що існували ще декілька років тому. Пояснюється це більш сучасними можливостями, а також бажанням миттєвих грошей і потерпілих, і злочинців. Щодня аферисти вигадують нові схеми для заволодіння грошима довірливих людей [7, с. 168].

Можна виділити наступні види соціального шахрайства: «Вішинг» – найбільш розповсюдженими видами шахрайства є телефонне, пов'язане з виманюванням реквізитів банківських карток або іншої конфіденційної інформації; «Онлайн кредити за номером телефону» – трапляються випадки, коли людям телефонують псевдооператори мобільного зв'язку; «Товари через інтернет дешевше» – зараз ми все частіше купуємо чи продаємо власні речі за допомогою інтернет-ресурсів, але і тут потрібно бути обережними, аби не натрапити на шахраїв. «Ваш родич у біді – потрібна допомога» – шахраї дзвонять вам на мобільний, як правило,

увечері або вночі, і починається словесна атака начебто родич потрапив у біду і йому потрібні гроші на операцію тощо [8].

Узагальнюючи вище сказане треба дотримуватися ряду рекомендацій: взяти на себе частину турбот по забезпеченню безпеки літніх батьків, родичів; частіше їм дзвонити, відвідувати, бути в курсі всіх їхніх справ; пояснити як небезпечно пускати в будинок сторонніх; навчити їх вимагати у представників влади, які прийшли до вас, документи, номери робочих телефонів, за якими бажано одразу передзвонити та дізнатися про мету візиту. Таке скрупульозне ставлення до відвідувачів, швидше за все, відлякує шахраїв [9, с. 165].

Злочини у сфері економічної діяльності створюють реальну загрозу не тільки життєдіяльності суспільства, але й суверенітету держави. Для підвищення ефективності боротьби з цими небезпечними видами злочинів потрібно системно та ґрунтовно досліджувати їх способи [10, с. 228].

Таким чином, для попередження злочинів у сфері економічної діяльності, зокрема шахрайства, треба мати основні знання, використовувати ефективні тактичні прийоми щодо запобігання цих видів злочинів та володіти механізмом злочину для його розкриття.

Список використаних джерел:

1. Третяк В.В., Гордієнко Т.М. Економічна безпека: сутність та умови формування. *Економіка та держава*. 2010. № 1. С. 6–8. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2010/3.pdf (дата звернення: 21.09.2020).
2. Бурбело О.А. Экономическая безопасность страны и теневая экономика. Теневая экономика, проблемы борьбы с организованной преступностью и коррупцией в сфере экономики : сб. материалов «круглого стола». Луганск : РИО ЛИВД МВД Украины, 1997. С. 24–28.
3. Преступления в кредитно-денежной сфере и противодействие им. Учебно-практическое пособие / Ларичев В.Д.; Науч. ред.: Пономарев П.Г. Москва : Инфра-М, 1996. 240 с.
4. Осипенко І.П. Способи вчинення шахрайства в сучасних умовах. *Ukraine – EU. Innovations in Education, Technology, Business and Law* : collection of international scientific papers. Chernihiv : CNUT, 2018. С. 50–53.
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (у редакції від 27.06.2019 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 21.09.2020).
6. Академічна доброчесність. Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: http://www.iir.edu.ua/education/academic_integrity (дата звернення: 21.09.2020).

7. Мусієнко О.Л. Теоретичні засади розслідування шахрайства в сучасних умовах : монографія / за ред. проф. В.Ю. Шепітька. Харків : Право, 2009. 168 с.

8. Про сучасні й поширені види шахрайств та правила, яким потрібно слідувати, щоб уберегти себе від таких злочинів. Покровський відділ поліції Донецької області. URL: <http://www.pokrovsk-police.dn.ua/news/view/9197> (дата звернення: 21.04.2020).

9. Криміналістика: підручник / за ред. проф. В.Ю. Шепітька. 4-е вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2008. 464 с.

10. Дудніков А.Л. Криміналістичні особливості способів злочинів у сфері економічної діяльності. *Теорія і практика правознавства : електр. наук. фах. вид. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»*. 2012. Т. 1 № 2. С. 222–233. <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/62440/57976> (дата звернення: 21.09.2020).